

§ 26. Ochranná cla vůbec.

I. Při všelikém výchovném clu jest význačným znakem přechodnost a konečným cílem vývoje tržební svoboda. Avšak uskutečnění tohoto cíle brání v praxi četné překážky.

Theorie Listova o výchovném clu průmyslovém vlastně mlčky předpokládá, že zahraniční výroba již jaksí dosáhla vrcholného stupně vývojového, takže domácí výrobě zbývá jen ji dostihnouti. Zdokonaluje-li se však i zahraniční výroba ustavičně technicky či ekonomicky, oddaluje se toto dostižení a tím i postrádatelnost tuzemské celní ochrany, nové technické a vědecké pokroky maří dokonce účinek dosavadní ochrany celní a vyvolávají potřebu zvýšené ochrany v odvětvích již chráněných nebo budí v život nová, ochrany potřebná odvětví a metody výrobní.

Rozvoj komunikací v cizině (nejen přímo v zemi exportní výroby, i v zemích pouhého transitu — gothardská dráha!) oslabuje onu elementární ochranu, již každé domácí výrobě poskytuje místní vzdálenost cizích konkurentů (rozvoj železnic v Americe a transatlantické paroplavby vzbudil potřebu agrární ochrany celní v Evropě).

Nově zaváděné sociální reformy (obmezení práce dětí, mladistvých a žen, bezpečnostní a zdravotnická opatření v dílnách, dělnické pojišťování) zvyšují výrobní náklady v tuzemsku, takže pak vzniká nutnost vyrovnati clem rozdíl výrobních nákladů, vzniklý růzností sociálního zákonodárství doma i v cizině (odtud i název »ochranné clo sociální« — historicky vskutku epochy celní ochrany splývají druhy s obdobími ochrany sociální, v Rakousku i v Německu, nověji mluví se o »sociálním dumpingu«, jež provozují státy sociálněpoliticky opozdilé proti státům pokrokovějším).

Je-li na určitý výrobek uložena v tuzemsku spotřební daň (nebo dokonce monopol), musí býti alespoň v stejném obnosu uvaleno clo na dovoz jeho z ciziny.

Pro udržení ochranných cel mluví často i fiskální důvody, snaha zvýšiti státní příjmy, zvl. v oborech, kde domácí výroba nestačí poptávce.

Mocné výrobní skupiny (kartely) clem chráněné, dovedou vymoci si zachování ochrany pod zástěrou zájmu obecného.

Konečně soustava ochranná, jakmile byla jednou zave-

dena, má jaksí vnitřní tendenci se nejen udržovati, nýbrž se ještě zevšeobecňovati a zostřovati, poněvadž se dožaduje pak ochrany jedno průmyslové odvětví za druhým.

Na konec dochází k tomu, že ochranná cla navzájem se vyvažující neprospívají technickému a hospodářskému pokroku, nýbrž způsobují stagnaci.

II. Ochranná cla bývají ve svém účinku zesilována nebo oslabována diferencováním sazeb železničních a j. surogáty celní ochrany (veterinářskými a pod. opatřeními) a poněvadž se vyměřují ne dle hodnoty, nýbrž podle množství zboží, jsou tím méně účinná, čím výše stoupají ceny zboží a čím menší zlomek tedy tvoří clo v úhrnné ceně prodejní. Proto se nejnověji a zvláště v poválečné době tuzemská výroba dle potřeby chrání kontingentováním dovozu místo cla, které sice cenu zboží cizího zvyšuje, kvantum dovozní však nechává nedotčeno.

Ve sporu o svobodu tržební či o clo ochranné běží v jádře o dva různé názory světové, o dva principy o sobě stejně oprávněné: princip světohospodářské dělby práce a princip hospodářské soběstačnosti jednotlivých hospodářství národních. Svobodná soustava má na zřeteli zájmy spotřebitelstva a přítomnosti, soustava ochranná zájmy vyrabitelstva a budoucnosti, svobodná tržba klade důraz na samostatnost a samozodpovědnost individua, ochranná soustava na hospodářskou soběstačnost a nezávislost národa, v jejímž zájmu spotřebitelstvu oběti ukládá. Proti zásadním stoupencům tržební svobody s jedné a stoupencům bezpodmínečného zachování nebo trvání určitých výrobních odvětví a určitých forem hospodářských (na př. řemesla) s druhé strany, je snad stále nejsprávnější stanovisko těch, kdož činí otázku, která z obou soustav je dočasně pro národ výhodnější, závislou na poměrech země a doby.

§ 27. Účinky cel na ceny zboží a na finance státní.

I. Jest přímo účelem cel buď zvýšiti ceny zboží, buď poskytnouti nového zdroje příjmům státním. Obojí účinek dlužno přesně odlišovati. Pokud jde o působení cel na ceny zboží, finanční clo zdražuje výrobek zpravidla o plnou svoji hodnotu (přesunuje se tedy plně na tuzemského spotřebitele), leda že by